

Den sorte kolonialisme

Marc Ferro (red.):
*Kolonialismens sorte bog - 500
års forbrydelser.*

928 sider, kr. 399

Høst & Søn, 2005

I introduktionen til *Le livre noir du colonialisme* gør bogens redaktør, den anerkendte franske historieprofessor og medredaktør af tidsskriftet *Annales*, Marc Ferro opmærksom på, at værket skal ses som en pendant til *Kommunismens sorte bog*, som udkom på dansk i 2002. Det kan derfor heller ikke komme som den helt store overraskelse, at værket nu er blevet oversat til dansk. Det er en moppedreng på 1.2 kg i form af 928 sider om kolonialismen og virkningen heraf. Den danske Udenrigsminister Per Stig Møller har leveret forordet.

Bogen indledes med en introduktion til begrebet *kolonialisme* skrevet af Marc Ferro. Det er Ferro's pointe, at der er klar forbindelse mellem nazisme, kommunisme og kolonialistisk imperialism. Alle tre regimer er som udgangspunkt totalitære, hvilket mange forskere og journalister har været blinde for. Påstanden bliver fremført med henvisning til Hannah Arendts klassiker *The Origins of Totalitarianism*. Af Ferro's fremstilling fremgår det dog ikke klart, hvorledes Arendt ser denne forbindelse, hvorfor man som læser kun kan gisne om, hvorledes der er tale om et sammenligningsgrundlag. Endvidere glimrer analogien ved sit fravær i de resterende kapitler, hvilket synes underligt, når Ferro gør det til en del af bogens legitimeringsgrundlag. Men ikke desto mindre skal *Kolonialismens sorte bog* råde bod herpå ved at skrive kolonialismens historie på godt og ondt. Bogen formår dog ikke at leve op til dette løfte. Der findes ikke mange eksempler på kolonialismens positive konsekvenser. På side 25 gives to eksempler på noget som i en eller anden grad kan beteg-

Historie Netmagasinet
www.historie-nu.dk

Historie-nu.dk er et gratis historie magasin, der sætter nutiden i perspektiv og giver baggrunden.

nes som positive konsekvenser, men ellers har det været svært for denne anmelder at finde yderligere eksempler!

Begrebet *kolonialisme* er indenfor de sidste 50 år blevet en samlebetegnelse for hele fænomenet forstået som: kolonisering, dens overgreb, legitimeringen af den, afkolonisering (s. 18). Det er med andre ord et sammensat begreb, hvorfor emnet også er mere kompliceret end som så. Således gør Ferro opmærksom på, at man i studiet af kolonialismen er nødt til at holde sig ophavsmændenes intentioner samt virkningen heraf for øje. Herom konkluderer Ferro bl.a. "*På den ene side er målet at berige sig, kristne, civilisere – på den anden side resultatet tvangsarbejde, den moderniserede udvikling, subsistensøkonomiens forfald* (s. 25)". Skellet mellem det politiske mål og det givne resultat kan på den måde være meget stort.

Kolonialismens sorte bog er dog ikke kun en historie om et topstyret fænomen, men også om hvorledes andre aktører, som f.eks. kolonister og lobbyer, har bakket op herom. Det er samtidig også en historie om et fænomen, som med tiden er blevet de tidligere kolonilandes foretrukne undskyldning (sammen med neokolonialismen og globaliseringen) for, hvorfor man ikke har indfriet sine egne økonomiske, politiske og sociale forventninger. Ferro forbinder derved kolonitiden med det 21. århundrede.

Bogens hoveddel består af fem overordnede kapitler som koncentrerer sig om emner som udryddelse, slaveri, dominans og modstand, kvinders skæbne samt repræsentationer og diskurser. Fokus ligger på Vesten og den koloniseringsbølge som blev sat igang med Christopher Columbus' opdagelse af Amerika i 1492.

Der er flere interessante og rystende bidrag imellem de mere en 40 artikler. Derfor skal nogle få nævnes. Specielt fandt denne anmelder Alastair Davidsons artikel om koloniseringen af de australske aboriginals interessant (s. 84-115). Davidson beskriver, hvordan den australske regering indtil for 10 år siden stædigt fastholdte, at landet var *terra nullius* (ingenmandsland) under henvisning til, at landet man indtog var udyrket og ubeboet. Denne myte har indtil for nylig kunnet aflæses i australsk historieskrivning, hvoraf det fremgik, at den nationale identitet "*var blevet til takket være heroiske opdagelsesrejsende og kolonister, der med deres tapre hustruer havde opbygget civilisationen ved at rydde bush'en for krat, hvorved de dannede et af de rigeste, mest*

urbaniserede og mest moderne samfund i verden (s. 85)". Davidson mener ikke, at Australien er kommet meget længere siden, eftersom bl.a. premierminister John Howard ikke har villet anerkende, at koloniseringen medførte store tab hos urbefolkningen. Hun markerer kritikken ved at hævde, at Australien har overtaget Sydafrikas rolle som den mest reaktionære og racistiske af alle de tidligere britiske kolonier (s. 110).

Arlette Gautier har skrevet en god artikel om synet på kvinder i to forskellige perioder (s. 627-662). Hun redegør dels for, hvordan forventningerne knyttet til kønnene ændrede sig, og dels for hvordan relationen imellem kønnene ændrede sig. Den første koloniseringsperiode tog sin start med Christopher Columbus' opdagelse af Amerika i 1492 og forløb i to etaper. For det første en periode som blev kendetegnet ved erobringen af Antillerne. Det samfund man fandt, blev i samtiden opfattet som matriarkalsk. Kvinderne blev opfattet som "ingenmandskvinder", eftersom de ikke var underlagt nogen mand. Koloniseringen medførte imidlertid sociale reformer som eroderede det traditionelle kønsrollemønster. Tvangsarbejde og den udbredte slavehandel er de konkrete eksempler herpå. Erobringsperioden blev i Vesten legitimeret med henvisning til Jesu Kristi samt Kongens navn. Den anden periode indledtes omkring 1840. Gautier finder denne periode mere human end den første, eftersom "*den transporterer kapitalen derhen, hvor arbejderen befinder sig, i stedet for at deportere disse* (s. 637)". Målet i denne periode var at civilisere de indfødte. For kvinderne betød det en domesticering i forhold til mændene, hvilket i sidste ende kom til at betyde, at forskellen mellem mænd og kvinder blev endnu større end i den første periode. Industrialiseringen medførte, at kvinderne blev forvist til hjemmet og landsbyen modsat mændene som arbejdede ude på fabrik. Denne udtalte negligering lod sig afspejle i bl.a. undervisningssystemet, hvor kvinderne hovedsagligt modtog undervisning i husholdning og hygiejne, mens mændene blev forberedt til erhvervslivet.

Afslutningsvis er der kun tilbage at tilføje, at Marc Ferro har samlet en række af interessante (og til tider rystende) artikler i *Kolonialismens sorte bog*. Forfatterne formår at formidle komplekse problemstillinger i et sprog som er let fordøjeligt. Dog skal der lyde en indvending mod bogens ensidige fokusering på den vestlige kolonialisme, da det giver læseren en forståelse af, at der kun fandtes en form for kolonialisme, nemlig den vesteuropæiske. På trods heraf skal der dog der lyde en varm anbefaling af bogen.